

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОБЛЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ

Глоба О.П.

кандидат педагогічних наук,
Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються питання самореалізації осіб з обмеженими можливостями у процесі трудової реабілітації.

В статье рассматриваются вопросы самореализации личности людей с ограниченными возможностями в процессе трудовой реабилитации.

In the article are examined the questions of self-realization of personality of people with the limited possibilities by facilities of workers rehabilitation.

Ключові слова: психофізична реабілітація, соціальна адаптація, інклюзія, інтеграція, трудова реабілітація, медико-психолого-педагогічний супровід.

Ключевые слова: психофизическая реабилитация, социальная адаптация, инклюзия, интеграция, трудовая реабилитация, медико-психолого-педагогическое сопровождение.

Key words: psychophysical rehabilitation, social adaptation, inclusion, integration, workers rehabilitation medico-psychology-pedagogical support.

Сучасна державна політика щодо соціального захисту людей з функціональними обмеженнями здоров'я у всьому світі визнала за основоположний принцип створення для них рівних умов і рівних можливостей для інтеграції в суспільство. Тому проблема дослідження особливостей життєдіяльності людей з обмеженими можливостями здоров'я є надзвичайно актуальною, особливо враховуючи глибинні соціальні трансформації.

Відповідно до чинних нормативно-правових актів щодо працевлаштування інвалідів, цими питаннями на сьогодні опікуються органи праці та соціального захисту населення, Державної служби зайнятості, Фонду соціального захисту інвалідів, місцеві органи влади. Проте жодний із згаданих органів не зобов'язується працевлаштувати інваліда, а лише сприяє в межах своєї компетенції. Це, мабуть, одна з найголовніших причин низького рівня зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями та **предмет нашого дослідження**.

На даний момент у сфері забезпечення прав інвалідів на працю в Україні є чинними:

- Конвенція № 159 про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів;
- Конвенція Міжнародної організації праці від 20 червня 1983р.;
- Кодекс Законів про працю України від 10 грудня 1971 р., № 322-VIII;
- Закон України "Про зайнятість населення" від 1 березня 1991 р. № 803-XII;
- Закон України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" від 21 березня 1991 р., № 875-XII;
- Закон України "Про охорону праці" від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII;
- Закон України "Про відпустки" від 15 листопада 1996 р. № 504/96-вр;
- Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 р. № 16/98-ВР;
- Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 2 березня 2000 р. № 1533-III;
- Порядок надання матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного. Затверджений Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 20 листопада 2000 р., № 308;
- Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" від 18 січня 2001 р., № 2240-III;
- Закон України "Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування" від 11 січня 2001 р., № 2213-III;
- Указ № 519/2001 від 13.07.2001 Президента України «Про Національну програму професійної реабілітації та зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями на 2001 - 2005 роки»;
- Закон України "Про реабілітацію інвалідів в Україні" від 6 жовтня 2005 р., № 2961-I;

- Указ Президента України №1845 від 27 грудня 2005р. «Про заходи щодо створення сприятливих умов для забезпечення соціальної, медичної та трудової реабілітації інвалідів»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 5.11.2005 року №1060 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для придбання житла інвалідам по слуху та зору»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2005 року № 966 «Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету для встановлення телефонів інвалідам I і II групи»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2005 року № 836 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання одноразової матеріальної допомоги інвалідам»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2005 року № 577 «Про затвердження Порядку використання у 2005 році коштів державного бюджету для надання фінансової підтримки громадським організаціям інвалідів і ветеранів, що мають статус всеукраїнських»;
- Положення про індивідуальну програму реабілітації інваліда. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р., № 757;
- Порядок реєстрації, перереєстрації та ведення обліку громадян, які шукають роботу, і безробітних. Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2007 р. № 219;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 757 Київ "Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів".

З-поміж інших проблем, які потребують свого вирішення у сфері зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями: порівняно низький рівень освіти інвалідів та їх професійної підготовки; відсутність системи заохочення роботодавців щодо працевлаштування інвалідів; відсутність єдиної державної управлінсько-організаційної структури, на яку безпосередньо покладалася б відповідальність за працевлаштування та зайнятість інвалідів. Для виправлення такого становища слід, насамперед, створити умови для отримання інвалідами освітніх послуг усіх форм і типів, що надаються державою, запровадження відповідного квотування місць для такої категорії дітей; збільшити обсяги державного замовлення на підготовку інвалідів у професійно-технічних та вищих навчальних закладах; розвивати мережу реабілітаційних центрів, забезпечивши їм належне фінансування; зберегти державну підтримку підприємствам та організаціям громадських організацій інвалідів, зокрема, шляхом пільгового оподаткування їх діяльності; опрацювати нові механізми заохочення роботодавців щодо залучення інвалідів до трудової діяльності, зокрема, шляхом субсидювання коштів Фонду соціального захисту інвалідів на покриття витрат по виплаті зарплати інвалідам.

Враховуючи це, Мінпраці ініціювало перед керівниками регіональних органів виконавчої влади пропозицію створити регіональні робочі групи для вивчення фінансово-господарського стану підприємств громадських організацій інвалідів у регіонах та вишування шляхів поліпшення їх економічного становища, забезпечення рентабельної роботи, підвищення заробітної плати працівників, створення у трудових колективах здорового мікроклімату, зокрема, забезпечення налагодженої співпраці на взаємовигідних умовах з іншими суб'єктами господарювання.

В Україні діє чимало програм соціально-побутового та матеріального забезпечення інвалідів, і значна частина цих програм фінансується Фондом соціального захисту інвалідів. Це дозволило збільшити витрати саме на фінансування заходів щодо соціальної, трудової, фізкультурно-спортивною та професійної реабілітації інвалідів та на створення робочих місць для людей із особливими потребами. Якщо упродовж 2009 року відділення Фонду створили 1 276 робочих місць для працевлаштування цієї категорії людей, то в нинішньому регіональними відділеннями Фонду планується створити 2 832 робочих місця для інвалідів - на 1 вересня 2010 року вже створено 1 661 робоче місце.

Примітно, що з більшим розумінням почали ставитись до проблем працевлаштування інвалідів і роботодавці, зростає чисельність підприємств, які подають звіти стосовно працевлаштування інвалідів. Станом на 1 вересня 2010 року звіти про зайнятість та працевлаштування інвалідів подали 100 587 підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, які використовують найману працю.

На нашу думку, Комітету Верховної Ради України у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів дуже важливим є: 1) звернутися до голови Верховної Ради України з поданням щодо прискорення розгляду законопроектів про внесення змін до Бюджетного кодексу України (реєстр. №3417); 2) забезпечити підтримку законопроектів, спрямованих на вирішення проблем трудової зайнятості інвалідів, та тих, що мають на меті встановлення єдиного для підприємств, установ та організацій всіх галузей та форм власності нормативу робочих місць для забезпечення працевлаштування інвалідів; 3) внести у встановленому порядку пропозиції до Верховної Ради України про подолання вето Президента України на Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо професійної і трудової реабілітації інвалідів" (реєстр. № 4595).

Міністерству праці та соціальної політики України нагально потрібно: 1) активізувати роботу із створення інформаційного банку даних щодо працездатних інвалідів, вакансій робочих місць, на яких можливе працевлаштування осіб з обмеженими фізичними можливостями; 2) визначити Державну службу зайнятості як єдину державну управлінсько-організаційну структуру, що є відповідальною за працевлаштування та зайнятість інвалідів; 3) забезпечити поліпшення координації роботи Фонду соціального захисту інвалідів і Комісії з питань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів щодо сприяння професійній і трудовій реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями; 4) здійснити реальний аналіз функцій Фонду соціального захисту інвалідів та, виходячи з пріоритетів та необхідності поліпшення фінансового забезпечення витрат на соціально-трудова та професійну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями, розглянути можливість оптимізації його діяльності за рахунок передачі до Мінпраці функцій здійснення видатків щодо соціального захисту інвалідів, які фінансуються за рахунок загального фонду Держбюджету; 5) звернути увагу Міністерства праці та соціальної політики України на необхідність раціонального і цільового використання бюджетних коштів, що виділяються Фондом соціального захисту інвалідів підприємствам на створення робочих місць для інвалідів; 6) вдосконалити чинну нормативно-правову базу діяльності Фонду соціального захисту інвалідів у частині фінансування ним видатків на зміцнення матеріально-технічної бази реабілітаційних центрів, виробничих майстерень тощо, здобуття особами з обмеженими фізичними можливостями вищої і професійної освіти, надання позик підприємствам, що засновані не громадськими організаціями інвалідів, визначивши при цьому певні пріоритетні напрями використання цільових коштів; 7) вжити заходів для оптимізації існуючої мережі центрів соціально-трудова і професійної реабілітації, центрів ранньої реабілітації дітей-інвалідів, розширення їх функціональної спроможності, передусім, збільшення номенклатури спеціальностей, за якими проводиться підготовка працездатних інвалідів, поліпшення науково-методичного та кадрового забезпечення діяльності цих центрів; 8) підвищити рівень науково-методичного забезпечення професійної реабілітації і трудової зайнятості людей з інвалідністю.

Міністерству охорони здоров'я України необхідно поліпшити якість складання індивідуальної програми реабілітації інвалідів відповідно до Закону України "Про реабілітацію інвалідів в Україні", забезпечивши відповідну координацію з Міністерством праці та соціальної політики України і його місцевими органами при розробці її положень.

Міністерству освіти і науки України треба: 1) прискорити на основі принципів інтегрованого навчання інвалідів розробку та затвердження Державної програми "Освіта інвалідів" та Державної програми розвитку освіти в Україні; розширити практику дистанційного навчання для інвалідів, поліпшити фінансування наукових досліджень з питань здобуття освіти та професійної реабілітації інвалідами; поліпшити кадрове забезпечення освітніх закладів спеціалістами у сфері трудової та професійної реабілітації; 2) посилити контроль за реалізацією комплексних заходів щодо створення умов для здобуття освіти інвалідами протягом усього життя у навчальних закладах, незалежно від їх типу, підпорядкування і форми власності.

Висновки. Люди з функціональними обмеженнями у вітчизняному суспільстві відчувають негативний вплив багатьох соціальних проблем, пов'язаних з освітою, працевлаштуванням, медичним обслуговуванням, матеріально технічним та інформаційним забезпеченням повноцінної інтеграції у суспільне життя. Чинне законодавство створює певне підґрунтя для удосконалення зазначеної системи, але ефективність цієї діяльності в багатьох випадках гальмується практикою його застосування.

Важливу роль у вирішенні основних соціальних проблем осіб з функціональними обмеженнями може відіграти об'єднання і координація зусиль центральних органів державної влади у напрямку розбудови цілісної, науково обґрунтованої системи соціальної реабілітації та інтеграції осіб з функціональними обмеженнями, з урахуванням досвіду практичної соціальної роботи зарубіжних та вітчизняних громадських організацій, місцевих органів самоврядування. Такий підхід, у числі інших проблем, може розв'язати невирішені міжвідомчі питання, ініціювати подальше удосконалення законодавчо-нормативної бази, сприяти поліпшенню практики виконання вимог діючого законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИЙ ДЖЕРЕЛ:

1. Жулковська Т. Социализация людей с ограниченными интеллектуальными возможностями: пер. с польск./ под ред. А. И. Ковалевой. – М.: Социум, 2001.
2. Журов В.С. Теоретичні основи самореабілітації інваліда // Проблеми виховання. – 2004. - №5.
3. Зайнятість молоді з функціональними обмеженнями / О.Яременко, К.Бондарчук, І.Комарова та ін. — Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2003.
4. Мірошніченко Н.О. Умови інтеграції осіб з функціональними обмеженнями в суспільство // Соціальна робота в Україні. – 2003. - № 3.

5. Про становище інвалідів в Україні та основи державної політики щодо вирішення проблем громадян з особливими потребами: Державна доповідь. - К., 2002. - 160 с. - (Препр. / Міністерство праці та соціальної політики України; Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство освіти і науки України та ін.).

6. Соціальна реабілітація молоді з обмеженою дієдатністю / За ред. С. Толстоухової, І. Пінчук. - К.: УДЦССМ, 2000.

УДК 376.1: 372.46

ПІЗНАВАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОГО ІНТЕРЕСУ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗПР ТА ДИСЛЕКСІЮ

Голуб Н.М.

кандидат педагогічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний
університету імені Г.С.Сковороди

У статті розглядаються труднощі формування та характерні помилки змістовного боку читання у молодших школярів із затримкою психічного розвитку та дислексією, пропонуються пізнавальні завдання, що підвищують інтерес до процесу читання у дітей зазначеної категорії.

В статье рассматриваются трудности формирования и характерные ошибки смысловой стороны чтения у младших школьников с задержкой психического развития и дислексией, предлагаются познавательные задания, способствующие повышению интереса к процессу чтения у детей указанной категории.

The article examines difficulties and typical mistakes of forming semantic side of reading among primary school children with mental retardation and dyslexia. The article also offers some cognitive tasks that would contribute to increase interest in the process of reading among children of this category.

Ключові слова: затримка психічного розвитку, дислексія, пізнавальні завдання, читацький інтерес.

Ключевые слова: задержка психического развития, дислексия, познавательные задания, читательский интерес.

Key words: mental retardation, dyslexia, cognitive tasks, interest in the process of reading.

Однією з актуальних проблем сучасної школи є зростання чисельності дітей із стійкими труднощами у навчанні. Серед зазначеної категорії учнів найбільшу групу складають діти із затримкою психічного розвитку (ЗПР).

Успішність оволодіння учнем базовими навчальними предметами безпосередньо залежить від сформованості у нього гнозису, праксису, пам'яті, розумових операцій, мовленнєвих навичок, зорово-просторових та часових уявлень, наявності певного обсягу знань про оточуючий світ, а також від достатнього рівня сформованості мотиваційної та емоційно-вольової сфери. Стійка неуспішність у навчанні дитини із ЗПР є наслідком парціальної несформованості в неї окремих психічних функцій або затримки розвитку психічної сфери в цілому.

У багатьох учнів із ЗПР виникають серйозні утруднення під час оволодіння навичками писемного мовлення, в деяких дітей спостерігаються стійкі специфічні помилки у процесі читання та письма, що свідчить про виникнення в них мовленнєвої патології: дислексії, дисграфії, дизорфографії. Порушення писемного мовлення у дитини із ЗПР можуть бути наслідком недостатньої сформованості у неї фонематичного слуху, лексико-граматичної будови мовлення, навичок мовного аналізу та синтезу, низького рівня розвитку суцесивних та симультанних процесів (О.М.Корнев, Р.І.Лалаєва, О.В.Мальцева, Г.М.Рахмакова, О.С.Слепович, Є.Ф.Соботович, В.В.Тарасун, Р.Д.Тригер, Н.О.Ципіна, С.Г.Шевченко та ін.).

Порушення формування навички читання пов'язано як з недоліками усного мовлення дитини, так і з недостатнім розвитком в неї функціональної бази (уваги, пам'яті, мислення), її неспроможністю успішно оволодіти загальнонавчальними та спеціальними навчальними діями та їх певним алгоритмом (Т.О.Власова, В.І.Лубовський, Т.В.Єгорова, Г.І.Жаренкова, З.І.Калмикова, І.Ю.Кулагіна, Н.О.Менчинська, Л.І.Переслені, В.Л.Подобєд, У.В.Ульєнкова, С.Г.Шевченко та ін.) .